

‘Alles draait om in gesprek blijven met elkaar’

Al veertig jaar zet Fiet Smeets - Muris zich in voor Sinti's in de regio Stein, in Limburg. Haar bedrijf MeCuMa helpt hen voornamelijk op het gebied van onderwijs en opvoedondersteuning. Daarbij staat de dialoog altijd centraal. “En wat er ook gebeurt, wij laten ze niet in de steek.”

Vier medewerkers heeft MeCuMa inmiddels; Janneke Vranken, Lynn Freiwalt, Sanne Peters en Germaine Goossens. Samen nemen ze de ondersteuning van de gezinnen, scholen en gemeenten voor hun rekening. Momenteel zijn er 32 zorgarrangementen waarvoor ze bij gezinnen over de vloer komen.

Hun takenpakket is breed, leggen Fiet en Janneke uit. De begeleiding geldt zowel voor thuis als op school. Ze gaan, als dat nodig is, mee naar het consultatiebureau, de tandarts, de gemeente, het UWV, de woningbouwstichting en de school van het kind. Ze zijn de verbindende factor tussen de gemeenschap en de instanties. In hun werk staat de door Fiet ontwikkelde FiRe-communicatie centraal. Het uitgangspunt daarbij is vooral bewustwording in communicatie, waarbij het draait om wederzijdse behoeftes in beeld brengen om meer begrip te creëren.

Onbegrip door onwetendheid

De 32 zorgarrangementen zijn vanuit de gemeente toegelend. En dat is nodig, leggen Fiet en Janneke uit. “De ouders hebben vaak ondersteuning nodig omdat ze zelf van een generatie zijn die weinig tot geen scholing kreeg. Ook de leerplicht werd destijds minder streng nageleefd”, aldus Janneke. Daardoor zien de volwassenen niet altijd wat het

onderwijs hun kind kan bieden, en weten ze niet goed wat het onderwijs van ouders en kind verwacht.

‘DE MEDEWERKERS VAN MECUMA ZIJN DE VERBINDENDE FACTOR TUSSEN DE GEMEENSCHAP EN INSTANTIES.’

“Als je het onderwijs niet goed kent en je wordt op gesprek gevraagd, dan ga je er al met weerstand heen”, zegt Fiet. “En dan is het vaak ook nog slecht nieuws. De ouders begrijpen niet hoe de school werkt, voor hen is het een ver-van-je-bed-show. De school snapt weer niet wat de ouders nodig hebben, en dat zij het onderwijs niet goed kennen.”

De kloof die er ontstaat, is op te delen in twee extremen, merkt Janneke op. “Aan de ene kant heb je mensen die Sinti-moe zijn. Zij hebben geen begrip voor de situatie, willen dat alle kinderen naar school gaan met oog op de gelijkwaardigheid en daar moet iedereen aan voldoen.” De andere groep schiet juist door in het begrip voor de cultuur van de Sinti, en denkt: ze zijn nu eenmaal anders. “Maar zo'n stempel helpt ook niet. Daarom proberen we altijd een balans te vinden tussen die twee om dichterbij elkaar te komen.”

Janneke Vranken en Fiet Smeets - Muris

De FiRe-communicatie methode van MeCuMa helpt in dit soort situaties. “Doel is om te kijken wat iedereen wil, feitelijk, en welke behoefte daaronder zit”, legt Fiet uit. “Ga je een dialoog aan over behoeftes, dan is er geen stellingname, en wordt er geen ruzie gemaakt. Niemand hoeft zich immers te verantwoorden. Dan kunnen er mooie dingen ontstaan in een gesprek en wordt er samen gezocht naar hoe er voldaan kan worden aan de behoeftes.”

Zorgarrangementen

De zorgarrangementen die de kinderen hebben, zijn vanuit de jeugdwet geregeld. De samenwerking met de gemeente en het onderwijs is daarbij erg vruchtbaar gebleken. “Het eerste doel is vaak de begeleiding te vinden die ervoor zorgt dat de kinderen echt op school aanwezig zijn”, aldus Cindy Willems, klantmanager Jeugd bij de gemeente Stein. Het verzuim is een terugkerende kwestie. De participatie op school is dat soms ook, aldus Karin Swenne, intern begeleider (IB'er) van OBS De Maaskei. “Geen gymkleden mee, huiswerk niet af. Dan zie je ook dat het kind wat minder betrokken raakt bij de groep, dus dan trekken we aan de bel.”

De begeleiding gaat veel verder dan alleen naar school komen, legt de IB'er uit. Er spelen vaak veel achterliggende redenen waarom een kind niet komt. “Daar zit een stuk pedagogiek in, maar ook bewustwording. Er is immers geen keus, ze moeten naar school. MeCuMa speelt in die kwestie een belangrijke rol, ze helpen bijvoorbeeld bij het organiseren van hulp. Maar ze kunnen ook goed uitleggen waarom het belangrijk is dat het kind naar school komt.”

Het helpt daarbij als de ouders zien dat ook de school voor het kind wil zorgen. Ze uiten het alleen op een totaal andere manier, aldus Janneke. “Een kind ergens naartoe sturen, en de controle overhandigen, dat is moeilijk voor Sinti-ouders. En ze hebben soms ook te weinig ‘bewijs’ gezien dat het onderwijs echt iets oplevert.” Als de ouders wel ergens

het belang van inzien, zijn ze vaak tot meer in staat dan ze vooraf laten zien, merken Janneke en Fiet soms.

Extra begeleiding

Is er sprake van een zorgarrangement, dan worden er elke zes tot acht weken gesprekken gevoerd met de school, gemeente, ouders en MeCuMa. Bij verzuimkwesties schuift er ook een leerplichtambtenaar van de gemeente aan. Gaat het om een kind waarbij de ontwikkeling stagneert, dan wordt naar extra begeleiding gekeken om de achterstand weg te werken. Dit gebeurt in overleg met de school, aldus Janneke. “Is de afstand tot de klasgenoten te groot gebleken, dan helpen we de ouders met het zoeken naar een nieuwe school in het speciaal onderwijs. En dat is moeilijk. Die scholen zijn vaak verder weg, dus dan moet er ook vervoer geregeld worden. Daar helpen we dan ook bij.”

Uiteindelijk is het doel van alle betrokkenen om het kind zo goed mogelijk te helpen. En dat willen Sinteza's Rietza Steinbach en Katinka Steinbach (verre familie) ook. “Ik klap alleen een beetje dicht als er een vreemde langskomt. Het geeft me rust als iemand van MeCuMa er is, zij leggen dingen beter uit”, aldus Rietza. De gezondheid van het kind is het allerbelangrijkst voor de Sinti's, leggen ze uit. “We zijn bezorgder, beschermender”, aldus Katinka. “We laten onze kinderen niet zo gauw los. Mijn dochter was acht toen ze op school voor het eerst een schaar zag.” Zodra de kinderen gaan lopen, worden thuis alle mogelijk gevaarlijke hoeken afgeplakt, aldus Rietza.

Minder in conflict

Door het goede contact tussen MeCuMa, Cindy en Karin zijn de lijntjes kort. Er wordt niet gewacht tot het al te laat is en de leerplicht een kwestie wordt. Er wordt sneller ingespeeld op iets wat opspeelt en preventief te werk gegaan. “Het helpt daarbij ook dat wij bij de gezinnen binnenkomen met Fiet of iemand van MeCuMa”, aldus Cindy.

Katinka Steinbach, Fiet Smeets - Muris en Rietza Steinbach

“Daardoor krijgen we meer vertrouwen en worden we niet meteen als de boosdoener gezien.”

Als school moet je eisen stellen, maar je wil ook de relatie behouden. Dat gaat beter als MeCuMa betrokken is, aldus IB'er Karin. “We komen minder vaak in conflict, omdat beter wordt uitgelegd waarom we bepaalde eisen stellen en wat we kunnen doen. Zo houden we de verbinding, kunnen we dingen sneller oppakken en escaleert het niet snel. We moeten in gesprek blijven, laten zien dat wij ook voor het kind willen zorgen.”

TRADITIES EN GEWOONTEN VAN DE SINTI

- Ze leven meer in het hier en nu.
- Ze vieren het leven.
- Ze staan stil bij belangrijke (familie)momenten in het leven.
- Ze hebben door de Holocaust eerder argwaan naar allerlei instanties. Angst wordt generationeel overgedragen.
- Ze zijn heel beschermend voor kinderen en willen hen behoeden voor slechte invloeden uit de samenleving.
- Oma speelt een belangrijke rol in de opvoeding van de kinderen.
- Ze hebben geen schriftelijke cultuur, er wordt vooral verbaal gecommuniceerd.
- Ze hechten veel waarde aan relaties en vertrouwensbanden.

Maar daar vinden de partijen elkaar niet altijd in. Neem een schoolreisje. De kinderen mogen alleen mee als er ook een Sinti-ouder mee mag. “Mijn vijftienjarige zoon zat op de middelbare school en ze gingen survivals in de Ardennen, meldde de docent. Dat gaat dus mooi niet gebeuren”, vertelt Katinka.

Er zou wel wat meer begrip voor mogen komen voor hun beweegredenen, vindt Katinka. “Er wordt geen rekening gehouden met ons en niet altijd duidelijk gecommuniceerd. Dan vertrouwen we het niet. Het is misschien verkeerd hoe wij het aanpakken, maar zo zijn we zelf grootgebracht. We weten niet beter.” Wat ook zou helpen volgens Fiet is als de oma's wat meer betrokken zouden worden in alles. “De oma's spelen bij Sinti een grote rol, maar de school spreekt met moeder omdat ze haar als verantwoordelijke zien. Wij moedigen altijd aan om ook oma uit te nodigen. Daar staan sommige professionals wel voor open, maar niet iedereen.”

Kennis delen en conflicten durven aangaan

Alle kennis die Fiet en Janneke hebben, delen zij ook in de regio. Bijvoorbeeld tijdens een voorlichting bij de gemeente. “We staan soms voor tachtig, negentig man te praten, mensen van Jeugd en WMO, maar ook Handhaving”, legt Fiet uit. “Dan leggen we uit hoe deze groep in elkaar zit en waar ze op kunnen letten in hun benadering en communicatie.” Vooral bij de woningbouw en handhaving zit soms veel frustratie. “Maar wij hebben hen soms ook nodig om dingen voor elkaar te krijgen.” Uiteindelijk wordt gestreefd naar een win-winsituatie, waarin conflicten er mogen zijn en tegenstellingen benoemd kunnen worden. “Zowel de Sinti als de professionals moeten open staan voor elkaar, bereid zijn naar elkaar te luisteren, op basis van gelijkwaardigheid”, aldus Fiet.

Een van de onderwerpen die vaak terugkomt in het werken met Sinti is de oorlog. Katinka is samen met haar man de drijvende kracht bij Stichting Kleeza, en zet zich in voor het behoud van de Sinti cultuur. “We vertellen de professionals dat de oorlog een transgenerationeel trauma is. Ze gebruiken dit onderwerp alleen niet altijd op de juiste manier”, benadrukt Janneke. “Als ze iets niet voor elkaar krijgen, halen ze het soms te snel van stal. Maar we benadrukken ook altijd dat een trauma in een gezin wordt doorgegeven. Dat gaat niet zomaar weg.”

Kansen en mogelijkheden

Wat Janneke en Fiet de professionals altijd meegeven, is bijvoorbeeld om met veel vaste gezichten te werken. “Bij Jeugdzorg komt de ene week Pietje en de andere week Trijntje. Dat werkt niet bij deze mensen, zij willen binding met iemand”, vertelt Fiet. “In het onderwijs draait het om de IB'er of de directeur, zij blijven de centrale figuur, dus dan maakt het niet uit als er elk jaar een nieuwe leraar is.”

Dat het werk van MeCuMa en de samenwerking iets oplevert, dat merken ze allemaal wel. Zowel Cindy als Karin zien dat de kinderen zich beter ontwikkelen dan jaren geleden. “De rugzak is beter gevuld, de kinderen hebben meer sociale vaardigheden ontwikkeld om zich goed te kunnen handhaven in een groep”, aldus Karin. “Maar we zijn er nog niet.”

MeCuMa in overleg met de intern begeleider en de gemeente

Fiet moet toegeven dat ze jaren geleden hoopte dat MeCuMa inmiddels niet meer nodig zou zijn. “Ik had gehoopt dat ze zelf al hun weg naar de instanties zouden kunnen vinden, maar dat was te snel. Daarom hoop ik dat de kinderen die nu op school zitten, op een andere manier naar de maatschappij zullen gaan kijken. En gaan inzien wat de waarde van onderwijs en een diploma is. Als ze allemaal een startkwalificatie behalen, dan zal dit een positief effect hebben op de gemeenschap.”

Janneke is er vooral trots op dat MeCuMa de mensen telkens weer zover krijgt om in gesprek te gaan. “En de kinderen zijn blij met onze begeleiding.

Als ik huiswerkbegeleiding kom geven, of voorschoolse activiteiten kom doen, dan staan ze te springen als ik kom aanrijden.”

De vertrouwensband die in al die jaren is opgebouwd, is voor iedereen veel waard. Daarbij draait alles om het gevoel van veiligheid en betrouwbaarheid. “In gesprek met instanties sta ik achter de Sinti, dan zijn wij een team en is onze band belangrijk”, vertelt Fiet. “Wij maken ook goed duidelijk dat we het niet waarderen als iemand niet op een afspraak komt opdagen, en gaan boos weg als er gescholden wordt. Maar we laten ze niet los en gaan altijd weer terug. Dat staat bij ons hoog in het vaandel. We blijven altijd in dialoog.”

TIPS VOOR PROFESSIONALS

- Laat zien dat je zorg hebt voor de kinderen, dat zorgt voor verbinding.
- Blijf verbinding zoeken en heb er begrip voor dat het Sinti ouders soms meer tijd kost om mee te kunnen gaan met zaken die met de zorg omtrent hun kinderen te maken heeft. Neem hen stapsgewijs mee in het proces.
- Aandacht voor brede talenten op school via aanpak vanuit meervoudige intelligentie en handelend leren heeft positief effect op leerprestaties.
- De taalstructuur van de thuistaal is heel anders, waardoor kinderen problemen ondervinden met het Nederlands. In het Romanesh bestaan bijvoorbeeld geen lidwoorden en bestaan er 7 naamvallen.
- Er is pas een korte onderwijstraditie. In drie generaties is dit van geen onderwijs naar regulier onderwijs gegaan.
- Ouders zijn vaak niet toegerust om kinderen met huiswerk te helpen en hebben daarbij zelf ondersteuning nodig.
- Sinti-kinderen mogen niet zomaar mee op kamp of op schoolreisje als er geen Sinti-ouder mee kan.
- Betrek oma als het nodig is bij gesprekken over het kind, zij speelt een belangrijke rol bij de opvoeding van de Sinti-kinderen.
- Sinti zijn trots op hun cultuur. Via [stichting Kleeza](#) wordt dit onder de aandacht gebracht.